

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ ФИЛОЗОФСКОГ ФАКУЛТЕТА У БЕОГРАДУ

Реферат о завршеној докторској дисертацији Бејана Шаћирија „ИНТЕРПЕРСОНАЛНИ ЧИНИОЦИ ДОЖИВЉАЈА КВАЛИТЕТА БРАКА У РАЗЛИЧИТИМ ФАЗАМА ПОРОДИЧНОГ ЖИВОТНОГ ЦИКЛУСА“

На XI редовној седници Наставно-научног већа Филозофског факултета, одржаној 26. и 27.03. 2020. године, именовани смо у комисију за оцену и одбрану докторске дисертације Бејана Шаћирија, под насловом „ИНТЕРПЕРСОНАЛНИ ЧИНИОЦИ ДОЖИВЉАЈА КВАЛИТЕТА БРАКА У РАЗЛИЧИТИМ ФАЗАМА ПОРОДИЧНОГ ЖИВОТНОГ ЦИКЛУСА“ Пошто што смо прегледали и анализирали добијену дисертацију, подносимо Већу следећи извештај:

Основни подаци о кандидату и дисертацији:

Бејан Шаћири је дипломирао 2010. године на Одељењу за психологију Филозофског факултета Универзитета у Београду, са темом „Повезаност самопоштовања и привржености у партнерским везама“ под менторством проф. др Небојше Петровића. Докторске студије је уписао 2012. године на Филозофском факултету у Београду. Бејан је асистент у Високој медицинској школи струковних студија „Милутин Миланковић“ у Београду на предметима Здравствено законодавство, Медицинска психологија са неуропсихологијом, Психологија личности са менталном хигијеном и Методологија истраживања у сестринству и у рехабилитацији. Поред тога, Бејан је истраживач и координатор у Виктимолошком друштву Србије. Радио је на реализацији више пројеката, од којих су неки били у сарадњи са страним институтима и универзитетима. Био је ангажован као тренер и супервизор у два пројекта која су се односила на рад са породицама осуђеника и описмењавање малолетника из васпитно-поправних домова. Његово ангажовање и рад на пројектима у највећој мери укључује предавачки и научно-истраживачки рад у различитим научним пољима попут психологије, психотерапије, виктимологије и социологије. У досадашњем раду бавио се темама које се тичу положаја жена у затвору, третмана и поступања према особама са психичким тешкоћама, компетенције психотерапеута и злоупотреба у психотерапеутском раду, међуетничких конфликта, родно базираног насиља, родне равноправности, функционисања породице, као и насиља и дикриминације над женама. Едуковао се из области Трансакционе анализе у психотерапији и саветовању, као и из Терапије посвећености и прихватања. Активно се бави психолошким саветовањем у оквиру Центра за унапређивање и заштиту психичког здравља, чији је оснивач и члан Управног одбора.

Бејан Шаћири је до сада објавио 11 радова у научним часописима, У часопису Темида 2012. године објавио је коауторски рад Петровић, Н. М., Шаћири, Б., Кљајић, Т. (2012) Жртве лоше психотерапеутске праксе. *Темида*, 15(1), 205-216. 2013. године је објавио коауторски рад Петровић, Н. М., Шаћири, Б. (2013). Историјат третмана особа са психичким тешкоћама у Србији и кршење њихових

људских права. *Темид*, 16(2), 33-43, а 2015. године је објавио коаутроски рад Николић-Ристановић, В., Ћопић, С., Петровић, Н., Шаћири, Б. (2015). Виктимизација и правда у интеркултуралном контексту Србије. *Темид*, 18(2) 31-58. У часопису Енграми је 2017. године је као коаутор објавио рад под називом Религијске компетенције психолога који се баве психотерапијом у Србији.

Коаутор је две књиге и поглавља у 7 монографија. Један је од аутора књиге Николић-Ристановић, В., Ћопић, С., Николић, Ј., Шаћири, Б. (2018). *Поддршка жртвама у изабраним државама Балкана: Компаративна перспектива*. Виктимолошко друштво Србије, Прометеј, Београд. Коаутор је следећих радова у монографијама Ћопић, С., Stevković, Lj., Šaćiri, B. (2015). Prison for women offenders in Serbia: current situation and perspectives. In: Carla Reeves (ed.). *Experiencing Imprisonment: Research on the experience of living and working in carceral institutions* (pp.190-207). Routledge: Taylor & Francis Group. и Nikolić-Ristanović, V., Ćopić, S., Petrović, N., Šaćiri, B. (2018) Re-imagining security and justice in post-conflict societies through restorative lenses. In: B. Pali and I. Aertsen (Eds.) *Restoring Justice and Security in Intercultural Europe* (pp. 110-125). Routledge: Taylor & Francis Group.

Бејан Шаћири је до сада имао преко 20 саопштења на научним и стручним скуповима у земљи и иностранству. На конференцији у Шпанији излагао је следећи рад Ћопић, С., Stevković, Lj., Šaćiri, B. (2012). Women in prison in Serbia. *Criminology in the 21st Century: a Necessary Balance Between Freedom and Security* (book of abstracts), European Society of Criminology and Basque Institute of Criminology, University of the Basque Country, Bilbao. Од преосталих излагања издвајају се излагање на Другим сарајевским данима психологије 2012. године под називом „Разлике у проценама функционалности породице у породицама алкохоличара и оболелих од коронарне болести“, излагање на 5. годишњој конференцији Виктимолошког друштва Србије 2014. године под називом „Насиље у породици и поремећаји понашања деце: знање и приступи у раду стручњака педагошко-психолошке службе у основним и средњим школама“ и излагање на 8. годишњој конференцији Виктимолошког друштва Србије 2017. под називом *Повезаност усредсређене свесности (миндфулнес) и страха од криминалитета код студента Универзитета у Београду*.

Дисертација под насловом „Интерперсонални чиниоци доживљаја квалитета брака у различитим фазама породичног животног циклуса“ написана је на 136 страна (кад се оване додају насловне стране, стране са подацима о комисији, захвалнице, апстракти на српском и енглеском језику, садржај и прилози број страна је 179). Рукопис је написан на српском језику и штампан на папиру А4 формата уз проред 1 и маргине од 20мм. Рад садржи 73 табеле, 16 графика и 8 прилога. У дисертацији је цитирано 507 референци.

Предмет и циљ дисертације:

Предмет истраживања докторске дисертације Бејана Шаћирија су интерперсонални чиниоци доживљаја квалитета брака у различитим фазама породичног животног циклуса, посматрани из перспективе супружника различитог пола. Основни проблем истраживања дефинисан је следећим питањем: који од испитиваних интерперсоналних чинилаца најбоље предвиђају доживљај квалитета брака

посматрано из перспективе мужа и жене и у двама одабраним фазама породичног животног циклуса (фази нововенчани брачни пар без деце и фази породице са адолесцентом). Циљ истраживања био је испитивање разлике у доживљају квалитета брака с обзиром на фазу породичног животног циклуса, и с обзиром на то из перспективе којег од супружника се овај доживљај посматра. Затим, циљ истраживања био је и испитивање структуре веза између интерперсоналних чинилаца (узајамног разумевања; решавања конфликта у браку, насиља у браку, осећања љубави у браку, сексуалног задовољства у браку, осећања праведности у браку, брачног поверења и партнерске подршке) и доживљаја квалитета брака код супружника различитог пола, и то у двама одабраним фазама породичног животног циклуса (фази нововенчани брачни пар без деце и фази породице са адолесцентом). Такође, циљ је био и испитати релативну важност (релативни значај) интерперсоналних чинилаца за предвиђање доживљаја квалитета брака у двама различитим фазама породичног животног циклуса и полне разлике у релативној важности интерперсоналних чинилаца за предвиђање доживљаја квалитета брака.

3. Основне хипотезе од којих се полазило у истраживању:

Хипотезе истраживања прецизирају очекивања у вези са постављеним циљевима дисертације и производ су досадашњих емпиријских налаза и теоријских очекивања.

X1: Доживљај квалитета брака је, просечно гледано, виши код брачних партнера из фазе породичног животног циклуса нововенчани брачни пар без деце него код брачних партнера из фазе породичног животног циклуса породица са адолесцентом.

X2: Доживљај квалитета брака, просечно гледано, виши је код мушкараца него код жена у обе испитиване фазе породичног животног циклуса (фаза нововенчани брачни пар без деце и фаза породица са адолесцентом).

X3. Постоји позитивна повезаност између узајамног разумевања у браку и доживљаја квалитета брака. Више узајамно разумевање брачни партнери процењују као добит, што води ка повољнијем доживљају квалитета брака.

X4. Постоји позитивна повезаност између решавања конфликта и доживљаја квалитета брака. Вишу процену успешности у решавању конфликта брачни партнери процењују као добит, што води ка повољнијем доживљају квалитета брака.

X5. Постоји негативна веза између доживљаја квалитета брака и присуства насиља у браку (физичког, психичког и сексуалног). Присуство насиља у браку, брачни партнери процењују као губитак, што води ка нижем доживљају квалитета брака.

X6. Постоји позитивна повезаност између доживљаја љубави у браку и доживљаја квалитета брака. Већи степен доживљаја љубави брачни партнер процењује као добит, што води ка повољнијем доживљају квалитета брака.

X7. Постоји позитивна повезаност између задовољства сексуалним односима у браку и доживљаја квалитета брака. Веће задовољство сексуалним односом у браку брачни партнери процењују као добит за себе, што води ка повољнијем доживљају квалитета брака.

X8. Постоји позитивна повезаност између перцепције праведности у браку и доживљаја квалитета брака. Већи степен праведности брачни партнер процењује као добит за себе, што води ка повољнијем доживљају квалитета брака.

X9. Постоји позитивна повезаност између брачног поверења и доживљаја квалитета брака. Већи степен поверења у партнера брачни партнер процењује као добит за себе, што води ка повољнијем доживљају квалитета брака.

X10. Постоји позитивна повезаност између подршке од стране брачног партнера и доживљаја квалитета брака. Већи степен подршке брачни партнер процењује као добит за себе, што води ка повољнијем доживљају квалитета брака.

X11: Релативна важност (релативни значај), тј. редослед интерперсоналних чинилаца за доживљај квалитета брака биће различит у два различита фаза породичног животног циклуса (фаза нововенчани брачни пар без деце и фаза породица са адолесцентом).

X12: Релативна важност (релативни значај), тј. редослед интерперсоналних чинилаца према степену повезаности са доживљајем квалитета биће различит код мушкараца и жена.

1. Кратак опис садржаја дисертације:

У уводном делу дисертације изложен је шири теоријски оквир у вези са концептом доживљаја квалитета брака, његовом концептуализацијом, различитим приступима у мерењу овог концепта, и указано је на оправданост и предности испитивања овог концепта и његове повезаности са интерперсоналним чиниоцима. Приказани су теоријски приступи који могу добро објаснити повезаност између различитих интерперсоналних чинилаца и доживљаја квалитета брака и разлике између брачних партнера из различитих фаза породичног животног циклуса у важности интерперсоналних чинилаца за доживљај квалитета брака. Такође, дат је приказ релевантних емпиријских истраживања о повезаности концепта доживљаја квалитета брака и изабраних интерперсоналних чинилаца. Предмет, циљеви и хипотезе истраживања су јасно дефинисани. У оквиру методолошког дела описан је узорак испитаника, варијабле, истраживачки поступак који је примењен, као и инструменти путем којих су прикупљани подаци и начин обраде података. У делу дисертације у ком су приказани резултати истраживања најпре су приказане психометријске карактеристике скала, а потом су приказани резултати истраживања структурисани према циљевима истраживања. Дискусија резултата је добро структурисана. Резултати истраживања су упоређени са налазима ранијих релевантних истраживања из ове области и смештени су у шире теоријске оквире. На крају дискусије кандидат се осврнуо и на недостатке овог истраживања, дајући критички осврт на најважнија ограничења спроведеног истраживања и конкретне препоруке за будућа истраживања ове области. У закључку ове дисертације сумирани су најважнији налази истраживања и излистани су предлози и могућности употребе добијених резултата за превентивни, едукативни и психотерапијски рад. На крају рада приложени су списак коришћене литературе и прилози.

5. Остварени резултати и научни допринос дисертације:

Докторска дисертација Бејана Шаћирија представља значајан допринос у разумевању брачних односа у Србији, јер налази установљени у оквиру ове дисертације омогућавају сагледавање доживљаја квалитета брака и његову повезаност са већим бројем интерперсоналних чинилаца у различитим фазама породичног животног циклуса, и боље разумевање разлика у доживљају квалитета брака између мушкараца и жена.

Истраживање обухваћено овом докторском дисертацијом открило да је ниво доживљаја квалитета брака веома висок код брачних парова у Србији, да брачни партнери из фазе породичног животног циклуса нововенчани брачни пар без деце имају виши ниво доживљаја квалитета брака него брачни парови из фазе породичног животног циклуса породица са адолесцентом и да мушкарци имају виши ниво доживљаја квалитета брака него жене. Међутим, разлике између брачних партнера из различитих фаза у нивоу доживљаја квалитета брака нису толико изражене како се очекивало на основу налаза неких ранијих истраживања у свету и код нас, као ни разлике у између мушкараца и жена, што указује на могуће промене са којима се брак суочава у савременом добу. Дошло се до увида да је осећање љубави најзначајнији чинилац доживљаја квалитета брака и за мушкарце и за жене у обе фазе породичног животног циклуса. Један од најважнијих доприноса огледа се у томе што је утврђено да су неки интерперсонални чиниоци статистички значајни у једној фази породичног животног циклуса, а у другој нису или да су значајни за један пол, а за други нису. Важан је и увид да се редослед интерперсоналних чинилаца према релативном доприносу доживљају квалитета брака разликује код мушкараца и жена у различитим фазама породичног животног циклуса. Мушкарцима у фази породица са адолесцентом статистички је значајна емотивна подршка, а мушкарцима из фазе нововенчани брачни пар без деце није. Мушкарцима из фазе породичног животног циклуса нововенчани брачни пар без деце важнија је успешност решавања конфликта, па затим брачно поверење, док код мушкараца из фазе породичног животног циклуса породица са адолесцентом, важније је брачно поверење, па успешност решавања конфликта. Код жена из фазе породичног животног циклуса нововенчани брачни пар без деце само је осећање љубави статистички значајан предиктор доживљаја квалитета брака, док се код жена из фазе породичног животног циклуса породица са адолесцентом, као статистички значајни предиктори појављују следећи интерперсонални чиниоци: осећање љубави у браку, успешност решавања конфликта и перцепција праведности у браку. Разлика између мушкараца и жена из фазе породичног животног циклуса нововенчани брачни пар без деце је у томе што је женама важно само осећање љубави, а мушкарцима су важни још и успешност решавања конфликта и брачно поверење. Разлика између мушкараца и жена из фазе породичног животног циклуса породица са адолесцентом се огледа у томе да је женама важна праведност, а мушкарцима брачно поверење и емотивна подршка.

6. Закључак:

Докторска дисертација кандидата Бејана Шаћирија под називом „Интерперсонални чиниоци доживљаја квалитета брака у различитим фазама породичног животног

циклуса“ представља оригинално и самостално научно дело којим су у целости испуњени циљеви и задаци наведени у одобреној пријави докторске дисертације. Кандидат је у својој дисертацији показао разумевање области која је предмет истраживања, критички приступио налазима досадашњих истраживања, брижљиво спровео обухватно прикупљање података и њихову обраду, и показао способност да добијене податке адекватно интегрише и интерпретира. Имајући све изнето у виду, Комисија закључује да је дисертација Бејана Шаћирија под називом „Интерперсонални чиниоци доживљаја квалитета брака у различитим фазама породичног животног циклуса“ израђена у складу са одобреном пријавом, да представља оригинално и самостално научно дело, као и да су се стекли услови за њену јавну одбрану, те предлаже Наставно-научном већу Филозофског факултета да прихвати изнето позитивно стручно мишљење и кандидату Бејану Шаћирију одобри јавну одбрану докторске дисертације.

Потписи чланова комисије

др Никола Петровић, доцент
Филозофски факултет, Универзитет у Београду

др Небојша Петровић, редовни професор
Филозофски факултет, Универзитет у Београду

др Мирјана Бобић, редовни професор
Филозофски факултет, Универзитет у Београду

др Лазар Тењовић, доцент
Филозофски факултет, Универзитет у Београду
